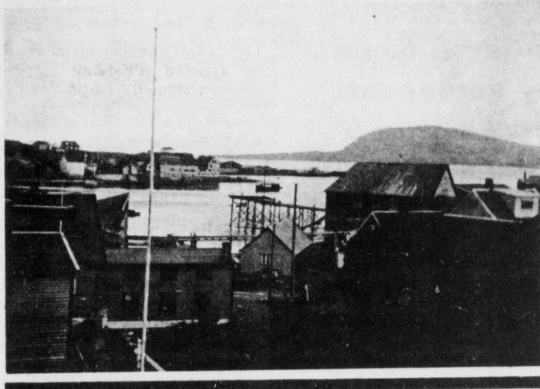

Í Føroyum munnu vit eiga upp ímóti 100 miljónir tons av lætt atkomandi koli, sum kann hæggað árið íkring og røkka til alla okkara kolanýtlu í 25–30 ár.

Rithøvundurin og listamálarin Hans Scherfig

Sum 13. rithøvundurin í roðini fekk Hans Scherfig í 1973 ta stóru árliga virðisløna hjá danska akademinum, sum er 50.000 kr.

Scherfig er føddur í Keypmannahavn í 1905 í einum ógvuliga konservativum stjóraheimi. Í barnaheiminum høvdu tey ofta upplestur og mundi hetta gera sitt til, at Scherfig seinni fór at skriva, men tað var sum málarari hann fyrst gjørdist kendur. Tá hann hevði tikið studentsprógv í 1924 frá Metropolitanskúlanum í Keypmannahavn ferðaðist hann nøkur ár í útlandum. So fór hann at hava fram-sýningar av myndum sínum. Hann hevur prýtt fleiri almennar bygningar við listaverkum sínum, m.a. Nærumgårdsskúlan, Bispebjerg hospital, barnagarðin hjá Carlsberg olivkrinum og hevur annars sjálvur prýtt fleiri av bókum sínum við myndum, m.a. ferðasøgnar.

Bókmuntunarlaga partin av ævi síni byrjaði hann sum blaðmaður. Í 1930 fór hann at skriva í Arbejderbladet og hevur síðani latið greinir til fleiri dansk og útlandsk tíðarrit. Frá 1945 hevur hann verið medarbeiðari hjá Land og Folk, har hann í beiskum viðmerkingum húðflettir kapitalistiska samfelagið.

Felags fyrri tær sjeyskaldsøgnar, Scherfig hevur skrivað, eru tær tíðarmyndir hann gevur av tíðini undan og aftan á týsku hersetingina av Danmark. Í 1937 kom bókini »Deyði maðurin« um teir føstu fúsinar á einum vertshúsi, har listarmenn plaga at halda til. »Hovni fulltrúin« frá 1938 er um ein embættismann í krigsmálaráðnum, sum ikki er førur fyri at liva eitt sjálvstøðugt liv, m.a. orsakað av tí smáborgarligu uppalingini, hann hevur fingið heima og í skúlanum. Bókin »Idealister« kom út í Sverriki í 1944. Henda bók varð forboðin í Danmark og kom ikki út har fyrr enn eftir kriggið. Her víðger hann, hvussu í menniskjuni verða útnýttar í kapitalistiska-borgarliga samfelagnum. Ein partur av gongdini og persóninum í hesi bók er tikin uppattur í »Frydenholm«,

sum kom í 1962 og er um tey árin, tá Danmark var hersett av týskarum og m.a. greiðir frá, tá dansku kommunistarnir vórðu handtiknir í 1941. Teirra millum var Scherfig sjálvur. Í »Skorpi-

Hans Scherfig, tá hann fekk bókmentaheldisløna hjá danska akademinum. Her er hann avtikin saman við skaldakonuni Elsu Gress

onen« frá 1953 verður greitt frá tí tiltiknu eiturkoppa-sakini og hvussu hon varð rakt upp. Í hesi bók fær danska lögreglan mong høggingi. Tann seinasta skaldsøgan hjá Scherfig er »Den fortabte abe« frá 1964, har hann ger gjøldur burtur úr, hvussu summi liggja á bókunum fyri ávisum sløgum av nútímans mál-aralist.

Eitt annað slag av bókum frá hansara hond eru ferðasøgnar. »Rejse i Sovjetunionen« 1951, »Det befriede Rumænien« 1953, »Hos Kirgiserne« 1965, »Rumænsk billedbog« 1967 og »Morgenrødens land« 1971.

Greinirnar og ritgerðirnar hjá Hans Scherfig eru komnar í fleiri søgnum: På vej ind i vandmanden 1951, Den gloende drage over Roskilde 1959, En bogbæve 1965, Naturens uorden 1965, Den fattige mands bil 1971, Månen og Trediveårs-krigen 1972, Butleren og andre historier 1973 og Udvalgte essays 1973. Síðani 1966 er á hversjóm ári ein »árbók« komin við teimum bestu greinunum, hann hevur skrivað.

Hesi viðurskipti hava summir menn vítað um í mong ár, meðan tann stóra fjøldin av fólkinum ikki hevur havt minsta gruna um tað. Ikki so frægt at viðurskiptini hava verið kannað til lítar og tiskil vita vit ikki í dag um allar teir mogleikar hetta kolið hevur. Vit hava enn bert tey kort og tær uppmátingar, sum fransarnir gjørdur, at ganga eftir, og hóast ongar beinleiðis orsøkir eru at ívast í teinum, skuldu tær kortini verið kannaðar av nýggjum.

Sjálvandi høvdu tilíkar kanningar kostað pening, men í slíkum tíðum sum hesum ber ikki til við góðari samvitsku at lata ein mogleika sum tað føroyska kolið liggja á láni. Vit mugu gera nýggjar gongdir einar 15–20 metrar inn í fláirnar og fáa tværskurðir fram í fleiri støðum enn fransarnir gjørdur á sinni, og kolið, sum verður høgt, má kannast á nýmótans hátt, so rættiliga fæst at vita, um tað dugir best til beinleiðis brenni, útflutning, bensin ella oljuframleiðslu.

Eg havi sjálvur kannað kol, sum er tikið langt inni í Prestfjalli og kol, eg sjálvur havi funnið av tilvild, meðan eg klintraði har suðuri, og sjálvsagt er munur á koli, sum er tikið í útjaðarinum, har tað hevur verið undir ávirkan av luftini og tí koli, sum er tikið longur inni í fjallinum; hetta seinna plagar vanligu altíð at vera tað betra.

Til hetta kann kanska sigast, at tær gjørdur kanningarar ikki til fulnar umboða meðalgóðskuna, men royndirnar geva okkum nóg greiniligar upplýsingar um slagi av koli og hvat vit kunnu vænta okkum, um stórra vinna verður sett á stovn.

At taka royndir av koli er nóg tvørferari enn ein skuldi trúð í fyrstu syftu, og er ein av teimum spurningum, sum enn ikki full semja er um millum teir kónu. Vit mugu minnast til, at hesar kanningar snúgu seg í mesta lagi um nøkur fá gramm, og kanningin av hesum grammum skal ofta vera avgerðandi fyri tons í hundrad túsunda tali; í hesum føri er talan um miljónir.

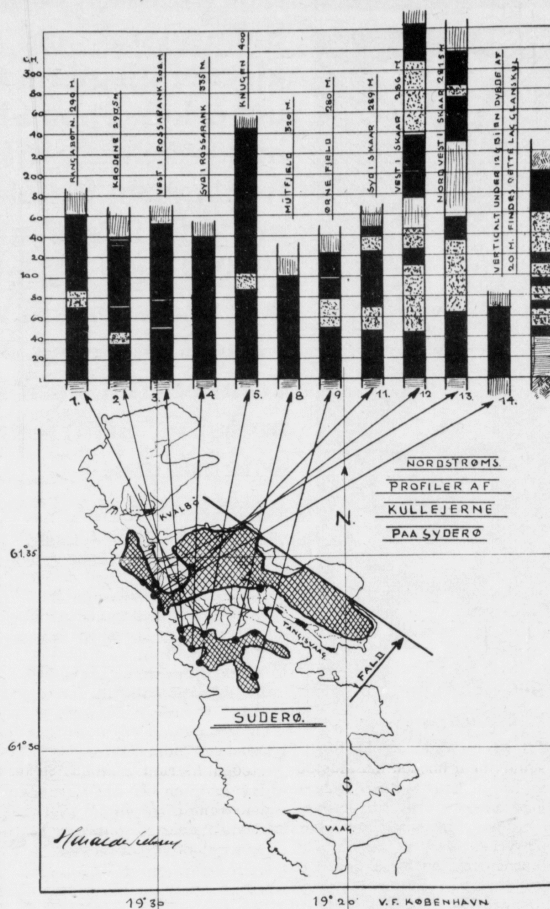
Tær fyrirliggja kanningarar av føroyska kolinum visa, at vit her hava nakað, sum vit hava skyldu til at kanna gjølla, so mikið meira sum tað her snýr seg um eina kolanegd, sum ikki er nóg undir 1000 miljónir tons.

Av tí at kolalindin er so tjúkk, kann hvør maður her hægga heldur meira enn til ber at hægga í teimum djúpu bretskum og polsku námunum, sum vit kunnu fyrri hvønn mann, sum arbeidir í nám, rokna við einari meðalframleiðslu upp á 1,65 tons í hversjóm skifti. Grunda vit arbeiðisløna á ta lön, sum bretskir námsarbeiðarar fáa og rokna hana um til dansk-føroyska prístalið, t.v.s. 8 kr. til manninn um skiftið (sum er høg lön í Føroyum), fer arbeiðisloinin fyrri hvørt tonsið av høgðum koli at liggja um kr. 4,85. Rokna vit síðani hinar útreiðslurnar sum t.d. ráevni, timbur, orkunýtslu, umvælingar, rentu av kapitali, handilsliga og tekniska leiðslu at verða tær somu, sum royndir hava víst at tær eru í Onglandi, eru vit í øllum førum tryggjaðir og fara kortini at fáa kolið við

einum framleiðslukostnað upp á kr. 9,50 fyrri tonsið.

Nú eru avskipingarlíkindini rættiliga góð á plássinum. Kolið kann við egnari vekt fæst teir 3

bretskt og polskt kol? Vit mugu her alt fyrri eitt gera okkum greitt, at tað í summum føri er lakari, men harafturimóti betri í øðrum, og undir øllum umstøð-

kilometrarnar oman til tann frá-líka Trongsivág við rennistrong-i. Har er almikið av plássi hjá meðalstórum skipum upp á 3–4.000 tons, og umborðkomið fer samlaða útreiðslan av kolinum at liggja eitt sindur omanfyri 10 kr. fyrri tonsið.

So hvat prisi viðvikur er vinnan kappingarfer, av tí at meðalprisurin á bretskum koli liggur um 13 kr. við námið; haraftrat kemur farmagjald við jarnbreytini og avskipingarútreiðslur, og vit koma tá upp á eitt tal frá 16 til 17 kr. f.o.b. fyrri gott kol. Munurin í farmagjaldi úr Føroyum til danska havn fer kanska at verða um 1 krónu meira fyrri tonsið, kanska minni.

Men hvussu er so føroyska kolið til góðsku samanborið við

um altíð eins gott og kolið á Spitsbergen og Høganæs-kolið í Skaane.

Tað eru jú tvinnandi sløg av koli, nýrakolið og so tað heldur vánaligara kama kolið, sum meira er til av, men lutfallið millum bæði kolasløgini er ilt at gera av í forhond. Menn, sum í mong ár hava høgt kol haruppi til húsbúks, halda, at lutfallið man vera 1–5 ella 1–4. Nýrakolið finst í støðum fyrri seg, aðrastaðni er tað blandað upp í tað kama kolið, men nýrakolið er so sermerkt í útsjón, at lætt er at skilja tað frá á flutningsbandinum, og tessvegna ber til at gera allar hugsandi blandingar til útflutnings.

Framhald

Jóhannes Bæk trúboðari, Tórshavn

Ein sannur hirði,
tað er tað tygum eru.
Ein sannur hirði
í orð og í gerð.

Tygum koma altíð at vera
ein glógvandi varði
fyrri tygara virki
í Harrans vingarði.

J.J. í Gerði